

NL

NL

NL

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 28.8.2009
COM(2009) 440 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

Europeana – volgende stappen

SEC(2009) 1124

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S

Europeana – volgende stappen

1. INLEIDING

Europeana, de online-bibliotheek van Europa, alsmede museum en archief, is in november 2008 opgericht als onderdeel van het initiatief van de Commissie inzake digitale bibliotheken. Het beoogt het culturele en wetenschappelijke erfgoed van Europa online beschikbaar te maken. Het Europees Parlement¹ en de Raad² hebben op het belang van Europeana gewezen, zowel om bekendheid te geven aan het culturele erfgoed van de lidstaten op het internet als om universele toegang tot dat erfgoed te verlenen. Tegelijkertijd hebben zij ook gewezen op het economisch potentieel van het online beschikbaar maken van onze cultuurschatten als bron van creativiteit en nieuwe producten en diensten op gebieden als toerisme en onderwijs.

Dit document betreft de volgende ontwikkelingsfase van Europeana en de toekomstige oriëntatie ervan. Het geeft een overzicht van de belangrijkste uitdagingen voor de komende jaren met betrekking tot 1) de uitbreiding van de inhoud van Europeana met zowel materiaal uit het publieke domein als auteursrechtelijk beschermd materiaal van de hoogste kwaliteit en relevantie voor de gebruikers en 2) een duurzaam financierings- en governance-model. Doel is te garanderen dat Europeana en de daarvoor vereiste beleidsmaatregelen voor digitalisering, online-toegankelijkheid en digitale bewaring de Europese cultuur duurzame zichtbaarheid op het internet verlenen en ons gemeenschappelijk en veelzijdig erfgoed tot een integrerend onderdeel van de toekomstige Europese informatie-infrastructuur maken.

Om bijdragen te verzamelen over hoe dit doel het beste kan worden bereikt, houdt de Commissie een raadpleging op basis van een reeks vragen, die in het bij deze mededeling gevoegde werkdocument zijn opgenomen. Belanghebbenden kunnen hun opmerkingen over een of meer vragen tot 15 november 2009 bekendmaken.

2. EUROPEANA: EEN STRATEGIE OM HET CULTURELE ERFGOED VAN EUROPA ONLINE TOEGANKELIJK TE MAKEN

2.1. De beleidscontext

Het i2010-initiatief voor digitale bibliotheken is in september 2005 van start gegaan. Het lag in het verlengde van eerdere door de Commissie gesteunde activiteiten om het culturele erfgoed van Europa online toegankelijk te maken en volgde op een brief (gedateerd op 28 april 2005) van zes staatshoofden en regeringsleiders aan de voorzitters van de Europese Commissie en de Europese Raad, waarin de totstandbrenging van een Europese digitale bibliotheek werd voorgesteld.

---

¹ Resolutie van het Parlement over "i2010: naar een Europese digitale bibliotheek" van 27.9.2007.

² Conclusies van de Raad van 20 november 2008 betreffende Europeana, PB C 319 van 13.12.2008, blz. 18.

Europeana is voor het algemene publiek het meest zichtbare resultaat van dit initiatief. De dienst biedt een gemeenschappelijke toegang tot een enorme en steeds groeiende hoeveelheid gedigitaliseerde inhoud die door culturele instellingen in de lidstaten online toegankelijk wordt gemaakt. Europeana is echter maar de top van de ijsberg. Zonder de voortdurende inspanningen van de lidstaten op het vlak van digitalisering, online-toegankelijkheid en digitale bewaring had Europeana niet tot stand gebracht of uitgebreid kunnen worden. De Commissie heeft samengewerkt met de lidstaten om deze kwestie een plaats op de politieke agenda te geven en ervoor te zorgen dat de beleidsmaatregelen in heel Europa dezelfde richting uitgaan. In 2006 heeft de Commissie een aanbeveling³ gepubliceerd waarin een reeks concrete te nemen maatregelen wordt vastgesteld en in samenwerking met een groep van nationale deskundigen ziet zij toe op de uitvoering door de lidstaten van de aanbeveling en de desbetreffende conclusies van de Raad.

De Commissie heeft ook de consensusvorming tussen de belanghebbenden gefaciliteerd rond praktische oplossingen voor belangrijke kwesties die te maken hebben met de online-toegankelijkheid van cultureel en wetenschappelijk materiaal. Deze werkzaamheden waren georganiseerd via de Groep op hoog niveau inzake digitale bibliotheken, waarin culturele instellingen, vertegenwoordigers van houders van rechten en van technologiebedrijven en academici bijeenkwamen. Dit heeft onder meer een modellicentie opgeleverd voor de digitalisering van werken die niet meer gedrukt worden en een samenwerkingsproject tussen uitgevers en wetenschappers om het effect te meten van open toegang tot wetenschappelijke publicaties. Deze beleidsactiviteiten worden geschraagd door uitgebreide technische werkzaamheden die medegefinancierd worden in het kader van het *eContentplus*-programma, het programma voor concurrentievermogen en innovatie en het zevende kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling.

Europeana draagt bij aan de verspreiding van de culturen van de lidstaten en brengt de gemeenschappelijke elementen naar voren door op het internet grote zichtbaarheid te verlenen aan ons rijk en gevarieerd cultureel erfgoed. Het vergroot de relevantie van de afzonderlijke gedigitaliseerde verzamelingen door “virtuele permanente tentoonstellingen” te bieden voor werken die zich overal op het continent bevinden.

De site is ook nuttig voor het vinden van informatie in verschillende formaten (tekst-, geluids-audiovisueel en beeldformaat) en voor het vergelijken van de verschillende kijk op onze gemeenschappelijke Europese geschiedenis en ons erfgoed in de verschillende landen.

Bovendien stimuleert Europeana verdere digitaliseringsinitiatieven in de lidstaten en geeft het richting daaraan door een overzicht te verschaffen van het materiaal dat reeds gedigitaliseerd is in de Unie en van de gebieden waarop nog inspanningen moeten worden geleverd.

Het voordeel van Europeana voor de gebruikers is dat zij via één interface – en in hun moedertaal – toegang hebben tot gedigitaliseerde culturele inhoud van betrouwbare culturele organisaties in de Europese Unie en deze inhoud voor hun werk, studie of ontspanning kunnen gebruiken.

---

³ Aanbeveling 2006/585/EG betreffende de online-toegankelijkheid van cultureel materiaal en digitale bewaring, PB L 236 van 31.8.2006, blz. 28.

2.2. Stand van zaken

Europeana biedt nu via een meertalige interface rechtstreeks toegang tot een uniek bestand van meer dan 4,6 miljoen gedigitaliseerde boeken, kranten, filmclips, kaarten, foto's en documenten van Europese bibliotheken, archieven, musea en audiovisuele archieven. Dit aantal zal de komende jaren snel toenemen. De publieke belangstelling voor Europeana is duidelijk gebleken bij de start ervan in november 2008.

Momenteel leveren meer dan 1000 culturele instellingen inhoud voor Europeana (rechtstreeks of via inzamelingspunten) en nemen meer dan 150 instellingen deel aan het partnernetwerk. Deze door middel van Europeana tot stand gebrachte samenwerking tussen verschillende soorten culturele instellingen is enig in zijn soort en potentieel. De groeiende lijst van culturele instellingen die via deze dienst toegang tot hun inhoud verlenen, toont de kracht van dit potentieel en de bereidheid om aan de visie van Europeana mee te werken. Europeana heeft een manier gevonden om rechtstreeks toegang te bieden tot verschillende culturele collecties terwijl tegelijkertijd de zichtbaarheid van deze instellingen voor de eindgebruikers gehandhaafd blijft. De samenwerking zou tot andere initiatieven op mondiaal niveau kunnen worden uitgebreid, zoals de digitale Wereldbibliotheek.

Er bestaat een organisatiestructuur voor de verdere uitbreiding van Europeana. De website wordt beheerd door het Europeanabureau, dat in de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek is gehuisvest. Het bureau wordt verder uitgebreid en houdt zich bezig met de instandhouding en actualisering van het prototype dat in 2008 gelanceerd is, en werkt nu aan een nieuwe versie van de website – Europeana 1.0 – die in 2010 op de markt moet komen.

De site wordt in de komende jaren stapsgewijze verbeterd met nieuwe functies en diensten en de reeds bestaande functies zullen verder worden ontwikkeld. De nadruk ligt daarbij op zoekfuncties en interfaces. Bijzondere aandacht wordt ook besteed aan de ontwikkeling van Web 2.0-diensten voor de totstandbrenging van belangengemeenschappen alsmede aan het verbeteren van de meertalige functies. Voorstellen voor verbetering van de site zijn afkomstig uit een onlangs gehouden enquête onder Europese gebruikers, die door meer dan 3.000 personen is beantwoord, en die de dienst positieve feedback heeft geleverd. Tijdens de actualisering van de site blijft Europeana functioneren als laboratorium voor het testen van nieuwe ideeën en onderzoeksresultaten. Europeana moet verdere bekendheid worden gegeven om de burgers op de hoogte te brengen van het bestaan van deze dienst.

3. MEER INHOUD VOOR EUROPEANA

Een voorwaarde voor de succesvolle verdere ontwikkeling van Europeana is een uitbreiding van de bestanden. De beleidsdoelstelling van de Commissie is om in het jaar 2010 **10 miljoen objecten** via de site ter beschikking te stellen. Dit aantal moet in de jaren daarna nog veel groter worden.

Het aanvullen van Europeana vergt een aanhoudende digitalisering in Europa en het toevoegen van metadata aan de gedigitaliseerde objecten die aan de hoogste normen voldoen. Daarom heeft de Commissie de lidstaten verzocht hun inspanningen op dit gebied te intensiveren en ervoor te zorgen dat de gedigitaliseerde inhoud gemakkelijk toegankelijk kan

worden gemaakt via Europeana, onder andere door de oprichting van nationale of thematische inzamelingspunten⁴.

3.1. Soorten inhoud

In het algemeen zijn de bijdragen van de verschillende lidstaten aan Europeana zowel wat het aantal objecten als het soort materiaal betreft, nog steeds niet met elkaar in evenwicht (zie deel 2 van het bij deze mededeling gevoegde werkdocument). De grootste inspanningen om inhoud voor Europeana ter beschikking te stellen, zijn door Frankrijk geleverd met ca. 47% van alle gedigitaliseerde objecten. Sommige andere lidstaten stellen slechts een paar objecten ter beschikking. Deze situatie zal geleidelijk meer in evenwicht komen naarmate er meer collecties uit heel Europa in Europeana worden opgenomen.

In deze eerste fase hebben enkele lidstaten (bijvoorbeeld Polen en Hongarije) hoofdzakelijk boeken ter beschikking gesteld, terwijl andere lidstaten (Finland, Luxemburg, Estland) vooral kranten en tijdschriften hebben aangeleverd of (in het geval van Roemenië) beeldmateriaal van musea. Dit leidt tot de paradoxale situatie dat Europese literatuurklassiekers via Europeana wel in een aantal vertaalde versies beschikbaar zijn maar niet in de oorspronkelijke taal. Zo zijn er bijvoorbeeld werken van Goethe te vinden in het Frans, Pools en Hongaars, maar niet in het Duits.

Deze situatie heeft tot reacties en vragen van gebruikers geleid. De keuze van de inhoud die wordt gedigitaliseerd en in Europeana wordt opgenomen, wordt door de lidstaten en hun culturele instellingen gemaakt, overeenkomstig hun cultuur- en/of informatiebeleid. Toch moeten er bijzondere inspanningen worden geleverd om aan de verwachtingen van de gebruikers ten aanzien van de inhoud van Europeana, en met name specifieke soorten materiaal, te voldoen.

3.2. Auteursrechtelijk beschermde inhoud

Een van de voornaamste problemen voor Europeana is hoe materiaal moet worden opgenomen waarop nog auteursrechten rusten, omdat men wil voorkomen dat een situatie ontstaat waarin veel cultureel materiaal uit de periode vóór 1900 toegankelijk is op het web, maar zeer weinig materiaal uit het meer recente verleden. Dit vereist een goede samenwerking tussen culturele instellingen en houders van rechten, met volledige inachtneming van de wetgeving op het gebied van auteursrecht. Deze samenwerking kan de vorm aannemen van overeenkomsten tussen nationale culturele instellingen en houders van rechten of links op *Europeana* naar sites van de houders van rechten.

Een goed voorbeeld van dit laatste soort partnerschappen is Gallica 2, de site van de Franse nationale bibliotheek. Ze verleent vrije toegang tot materiaal uit het publieke domein en biedt links naar de auteursrechtelijk beschermde inhoud van Franse uitgevers. De uitgevers beslissen zelf hoeveel van hun inhoud zij via Gallica 2 willen tonen en de gebruikers kunnen de volledige werken via hun sites aanschaffen. Een vergelijkbaar model zou ook voor Europeana in aanmerking kunnen worden genomen. Het voordeel voor de gebruikers is dat zij niet alleen rechtstreeks online-toegang krijgen tot materiaal uit het publieke domein maar dat zij ook gemakkelijk de auteursrechtelijk beschermde inhoud kunnen vinden die zij misschien

---

⁴ Mededeling van 11 augustus 2008: “Het Europese culturele erfgoed met muisklik”.

willen aanschaffen. Het voordeel voor de uitgevers is een grotere zichtbaarheid van hun werken voor een publiek in heel Europa.

In verschillende Europese landen, zoals Nederland en Duitsland, werken de houders van rechten en culturele instellingen volgens een ander model dat de culturele instellingen de mogelijkheid biedt cultureel materiaal tegen een vergoeding te digitaliseren en voor het publiek toegankelijk te maken. Dit betreft met name boeken die niet meer gedrukt worden, maar waar wel nog auteursrecht op rust, alsmede oudere kranten.

Voor de ontwikkeling van Europeana is het van wezenlijk belang dat dergelijke licenties voor de beschikbaarheid van het materiaal in de hele EU gelden. Het is namelijk al voorgekomen dat een Frans inzamelingspunt zijn foto's weer van Europeana heeft moeten afhalen omdat het het materiaal alleen maar op zijn eigen grondgebied mocht verspreiden. Dit is maar één van de voorbeelden van culturele instellingen die licenties hebben aanvaard die de verspreiding van het materiaal tot IP-adressen binnen het nationale grondgebied beperkten. Dergelijke regelingen vloeien voort uit financiële overwegingen - een licentie voor heel Europa kan duurder zijn dan een nationale licentie - of kunnen verband houden met juridische kwesties. Het risico daarvan is echter dat het Europese digitale culturele erfgoed op het internet gefragmenteerd wordt in nationale "silo's". Verder rijst de vraag of het tot de verantwoordelijkheid van openbaar gefinancierde culturele instellingen in de EU behoort om alle EU-burgers gelijke toegangsrechten te waarborgen tot de op het internet aangeboden diensten.

Een van de gebieden waarop dringend vooruitgang moet worden geboekt om de digitalisering te vergemakkelijken en inhoud via Europeana beschikbaar te stellen, betreft verweesde werken (d.w.z. werken waarvan de rechthebbers niet of slechts met grote moeite achterhaald kunnen worden). In haar aanbeveling van 2006 betreffende digitalisering en digitale bewaring heeft de Commissie de lidstaten verzocht mechanismen in het leven te roepen om het probleem van verweesde werken aan te pakken. Sedertdien hebben de lidstaten slechts weinig vooruitgang geboekt. In het kader van de Groep op hoog niveau inzake digitale bibliotheken is door de verschillende belanghebbenden een memorandum van overeenstemming ondertekend over richtsnoeren voor het grondig zoeken naar rechthebbers van verweesde werken.

Het groenboek van 2008 betreffende auteursrecht in de kenniseconomie⁵ is verder op deze kwestie ingegaan en heeft een reeks vragen uitgewerkt, in het bijzonder de vraag of er op Europees niveau wetgeving nodig is ten aanzien van verweesde werken en hoe het grensoverschrijdende aspect daarvan moet worden aangepakt. Als vervolg op deze raadpleging zal de Commissie een effectbeoordeling opstellen over de te volgen procedure bij verweesde werken, waarin verschillende benaderingen worden onderzocht die de digitalisering en verspreiding van verweesde werken zouden kunnen vergemakkelijken.

Onlangs is de kwestie van verweesde werken extra in de schijnwerper gekomen naar aanleiding van de overeenkomst inzake het zoeken naar boeken via het "Google Book search settlement", dat veel van deze werken betreft. Deze overeenkomst is op ministerieel niveau besproken in de bijeenkomst van de Raad Onderwijs, Jeugd en Cultuur van 12 mei 2009 en de bijeenkomst van de Raad Concurrentievermogen van 28 mei 2009. De Commissie is verzocht

---

⁵ COM(2008) 466/3.

een analyse van de gevolgen van deze overeenkomst te presenteren en is momenteel bezig deze analyse op te stellen.

Met betrekking tot de digitalisering van oudere werken bestaat er een opvallend en zeer belangrijk verschil met de VS ten aanzien van de wetgeving op het gebied van auteursrecht. De bescherming van het auteursrecht is zowel in Europa als in de VS geharmoniseerd op 70 jaar na de dood van de auteur, maar de wetgeving van de VS gaat uit van een startdatum van 1923 (d.w.z. dat vóór 1923 gepubliceerde werken tot het publieke domein behoren). Daarom kan veel materiaal van Europese oorsprong van vóór 1923 in de VS zonder licentieovereenkomst gedigitaliseerd en vrijgegeven worden, terwijl het de Europese burgers niet ter beschikking kan worden gesteld via diensten als Europeana⁶. Dit betekent in de praktijk een bredere online-toegang tot digitale boeken in de VS dan in Europa. Daarom moeten oplossingen voor houders van rechten en culturele instellingen worden gevonden om deze situatie in evenwicht te brengen. Deze oplossingen zouden een snellere opstelling van registers voor verweesde werken en niet meer gedrukte werken kunnen omvatten – hieraan wordt al gewerkt in het kader van het ARROW-project – of het pragmatische gebruik van een startdatum waardoor de drempel voor het grondig zoeken naar werken die vóór een bepaalde datum zijn uitgegeven, verlaagd kan worden.

3.3. Inhoud van het publieke domein

Veel van het materiaal dat via Europeana in digitaal formaat beschikbaar is, behoort tot het publieke domein. Dit houdt in dat het niet langer onder het auteursrecht valt en in principe voor iedereen toegankelijk is. Dit materiaal is zowel voor burgers als voor bedrijven een belangrijke bron voor het verdere verwerken van informatie en een impuls voor creativiteit in het internettijdperk. Dat is ook de reden waarom de Commissie met nadruk heeft gewezen op de behoefte “werken uit het publieke domein na een formaatverandering toegankelijk te houden. Met andere woorden, zulke werken moeten ook na digitalisering in het publieke domein blijven en via internet beschikbaar worden gesteld”⁷.

In de praktijk is dit niet altijd het geval. Sommige culturele instellingen geven expliciet aan dat het materiaal dat zij op Europeana beschikbaar stellen, tot het publieke domein behoort, terwijl andere rechten innen op de gedigitaliseerde kopieën en/of kosten voor downloads aanrekenen. Een aantal instellingen past watermerken toe en in één geval worden kosten aangerekend om het materiaal op redelijke grootte te bekijken. De verschillende praktijken zijn een afspiegeling van de diverse benaderingen in de hele EU, die soms worden ingegeven door een toenemende druk op culturele instellingen om rechtstreeks inkomsten uit hun activa te halen. Het feit dat kosten worden aangerekend voor gedigitaliseerde werken uit het publieke domein, geeft ook aan dat aan digitalisering kosten verbonden zijn. Tegelijk wordt het culturele en economische potentieel van het materiaal hierdoor aanzienlijk beperkt.

Uit juridisch oogpunt is de vraag of digitalisering op zich nieuwe rechten doet ontstaan. In principe is dit niet het geval. Aangezien het voor het ontstaan van een auteursrecht vereiste oorspronkelijkheidsgehalte niet geharmoniseerd is op Europees niveau, kan het antwoord op

---

⁶ In zijn recente aankondiging over de beschikbaarheid van Google-booksearch voor mobiele telefoons stelde Google dat de Amerikaanse burgers via deze dienst toegang hebben tot meer dan 1 miljoen boeken uit het publieke domein. De in Europa gepubliceerde persmededeling van Google had betrekking op slechts een half miljoen boeken.

⁷ Mededeling “Het Europese culturele erfgoed met muisklik”, blz. 7.

deze vraag evenwel verschillen per lidstaat⁸. Het kan ook verschillen naargelang van het soort digitalisering (het scannen van boeken is bijvoorbeeld niet zo duur als de 3D-weergave van objecten).

De vraag is of het aanvaardbaar is dat materiaal uit het publieke domein, dat door overheidsinstellingen met overheidsgeld is gedigitaliseerd, wordt afgeschermd en niet algemeen wordt verspreid als materiaal voor de informatiemaatschappij. Dit laatste zou stroken met het communautair beleid inzake het hergebruik van informatie uit de publieke sector en met de ministeriële aanbeveling van de OESO inzake een verhoogde toegang en een efficiënter gebruik van overheidsinformatie⁹. Dit is essentieel voor het functioneren van Europeana, aangezien de site in zijn gebruiksvoorwaarden de beleidslijnen van de bijdragende instellingen volgt.

Analoge vragen ontstaan wanneer openbare instellingen exclusiviteitscontracten sluiten met particuliere ondernemingen voor de digitalisering en exploitatie van hun unieke materiaal uit het publieke domein in ruil voor materiële voordelen. Dergelijke contracten dreigen inhoud uit het publieke domein af te schermen, maar zijn in sommige gevallen de enige manier om digitalisering te financieren. Dit dilemma komt aan de orde in het verslag over publiek-private partnerschappen voor digitalisering van de Groep op hoog niveau inzake digitale bibliotheken. De groep beveelt aan dat inhoud uit het publieke domein in de analoge wereld ook in de digitale omgeving tot het publieke domein moet behoren. Toegangs- en gebruiksbepalingen zijn weliswaar noodzakelijk om digitale inhoud beschikbaar te maken, maar moeten beperkt zijn in de tijd¹⁰.

4. FINANCIERINGS- EN GOVERNANCEKWESTIES

In de conclusies van de Raad van 20 november 2008 betreffende Europeana wijzen de EU-ministers van cultuur op de noodzaak van een duurzaam financierings- en governance-model voor de dienst. De ministers hebben de Stichting voor de Europese digitale bibliotheek, de Europese Commissie en de lidstaten verzocht samen te werken op dit gebied en er zijn besprekingen gevoerd in het kader van de groep van nationale deskundigen voor digitalisering en digitale bewaring. Met de huidige raadpleging wordt de discussie over de noodzakelijke autonomie van Europeana in de toekomst uitgebreid tot een bredere groep belanghebbenden.

Voor de verdere ontwikkeling van Europeana zijn sterk uiteenlopende modellen denkbaar, van een volledig door de Gemeenschap gefinancierde dienst tot een model waarin de particuliere sector een sleutelrol speelt bij de exploitatie van de dienst. In het uiteindelijk gekozen financierings- en governance-model moet rekening worden gehouden met de taak van Europeana om een zo breed mogelijke toegang tot culturele collecties te bieden, met het Europese toepassingsgebied en karakter van de site, alsook met de prominente rol van de culturele instellingen die hun collecties beschikbaar stellen. Voorts dient rekening te worden gehouden met het feit dat de kosten voor het Europeanabureau slechts een kleine fractie zijn van de totale investeringen van de lidstaten en de Europese Unie om het Europese culturele erfgoed toegankelijk te maken op het internet.

---

⁸ Voor foto's, databanken en computersoftware is het oorspronkelijkheids criterium wel geharmoniseerd.

⁹ Seoul, 18 juni 2008.

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/reports/ppp/ppp_final.pdf.

4.1. Financiering van de ontwikkelingsfase (2009-2013)

In de beginfase heeft de Europese Commissie financieel bijgedragen aan de totstandbrenging van Europeana via het EDL-net-project, dat is medegefinancierd in het kader van het *eContentplus*-programma. Het project, waarvoor 1,3 miljoen euro was uitgetrokken, liep af begin 2009.

In de periode van 2009 tot midden 2011 zal de ontwikkeling van Europeana met 6,2 miljoen euro worden medegefinancierd via het Europeana 1.0-project, dat is geselecteerd in het kader van het *eContentplus*-programma. In deze fase zullen meerdere lidstaten¹¹, alsook een aantal individuele culturele instellingen, financieel bijdragen.

Tot eind 2013 kan de Commissie de ontwikkelingsfase van Europeana verder ondersteunen via het programma voor concurrentievermogen en innovatie. In deze fase zal er nog medefinanciering door de lidstaten en/of initiële sponsoring door de particuliere sector zijn.

4.2. Financiering op middellange termijn (2013 en verder)

Voor de periode na 2013 moet worden nagedacht over aanvullende financieringsmogelijkheden voor Europeana die een goed evenwicht bieden tussen communautaire financiering en andere middelen, en moet worden afgestapt van de huidige financiering op projectbasis. Via publiek-private partnerschappen of een meer structurele bijdrage van de lidstaten kunnen aanvullende financieringsbronnen worden aangeboord. Uit de site kunnen ook inkomsten worden verwacht, maar die zullen slechts een heel klein deel van de totale kosten voor de exploitatie van de dienst dekken. De eindgebruiker laten betalen voor het opvragen van inhoud via Europeana en voor de andere functies van de site, is geen optie, aangezien dit het succes ervan ernstig in gevaar zou brengen en in strijd zou zijn met het fundamentele doel van de site.

Publiek- private partnerschappen voor Europeana

Publiek-private partnerschappen voor Europeana kunnen verschillende vormen aannemen. Een eerste model is privé-sponsoring, aangezien Europeana zich steeds verder ontwikkelt en steeds meer gebruikers aantrekt. Sponsoring kan uit filantropische overwegingen worden verleend - een model dat in de VS brede ingang heeft gevonden. Sponsoring kan ook in ruil voor een tegenprestatie worden verleend, bijvoorbeeld voor reclame.

De praktijken in de lidstaten verschillen naargelang van de aanvaardbaarheid van commerciële communicatie op sites zoals Europeana, die een openbare dienst aanbieden. Zij kunnen ook afhangen van het soort commerciële communicatie: een bedrijfslogo in de achtergrondinformatie is niet hetzelfde als een banner waarmee een bepaald product wordt aangeprezen.

Een andere potentiële inkomstenbron is *betaling voor de door Europeana verstrekte links* naar de inhoud van (publieke of private) organisaties die inkomsten uit deze inhoud genereren. Met andere woorden zou een commissie kunnen worden ingevoerd voor het verkeer naar sites met inhoud tegen betaling. Een op dergelijke links gebaseerd publiek-privaat partnerschap impliceert evenwel niet noodzakelijk een financiële relatie. Het partnerschap tussen de Bibliothèque nationale de France en de Franse uitgevers via Gallica 2 is een voorbeeld

---

¹¹ Frankrijk, Duitsland, Nederland, Spanje, Italië, Finland, Ierland, Litouwen, Hongarije.

waarbij het beschikbaar stellen van deze links wordt gezien als onderdeel van de publieke taken van de site.

Een ander mogelijk model om de functies van de site te verbeteren is het benutten van *technologische oplossingen en vaardigheden van particuliere ondernemingen*. Private partners zouden kunnen worden geselecteerd via een aanbestedingsprocedure (in overeenstemming met de Europese voorschriften inzake overheidsaanbestedingen) of hun inbreng zou deel kunnen uitmaken van een sponsoring zoals hierboven beschreven.

Een andere optie zijn *verderreikende partnerschapsmodellen*, waarbij de particuliere sector rechtstreeks betrokken zou zijn bij de exploitatie van Europeana en het genereren van inkomsten om de site te exploiteren. Aan dergelijke modellen zou wel een aantal restricties verbonden zijn. Zo moet Europeana uiteraard de doelstellingen op het vlak van cultuur- en informatiebeleid, die haar bestaansreden vormen, verder nastreven. Voorts is het volledige akkoord nodig van de culturele organisaties die inhoud aanbieden, aangezien zij over het digitale materiaal beschikken dat de basis vormt voor de dienst. Tot slot zouden dergelijke modellen zo moeten worden opgezet dat concurrentievervalsing wordt voorkomen.

Overheidsfinanciering voor Europeana

Blijvende overheidsfinanciering vindt haar rechtvaardiging in het belang van Europeana als drager van het cultuurbeleid die een meerwaarde verleent aan gefragmenteerde online-collecties waaraan meer zichtbaarheid moet worden gegeven, door deze samen te brengen via een gemeenschappelijke meertalige toegang. Voorts zou een relatief kleine overheidsinvestering in Europeana een omvangrijke creatieve en economische activiteit kunnen genereren op gebieden als opleiding en toerisme.

De overheidsfinanciering zou uit verschillende bronnen kunnen komen. Een optie die door de Stichting voor de Europese digitale bibliotheek al werd afgewezen, is een *financiële bijdrage van de culturele organisaties* die inhoud aanbieden. Het gaat hierbij om nationale en Europese verenigingen, inzamelingspunten en individuele instellingen uit diverse sectoren. De heterogeniteit van deze groep vormt een belemmering voor de invoering van een systeem van bijdragen dat door alle betrokkenen als billijk zou worden beschouwd.

Een *verhoogde bijdrage van de lidstaten* zou gestalte kunnen krijgen in de vorm van twee basismodellen. Het eerste concept zou berusten op de bereidheid van individuele lidstaten om bijdragen te betalen, zoals in de startfase in een aantal gevallen is gebeurd. Dit zou een snelle en flexibele optie kunnen zijn, maar zou tegelijk een aanzienlijke mate van onzekerheid meebrengen voor Europeana, aangezien de beschikbare middelen van jaar tot jaar kunnen verschillen. Bovendien geeft dit concept de lidstaten geen duidelijk beeld van wat van hen wordt verwacht.

Het tweede model is gebaseerd op een verdeelsleutel op basis waarvan alle lidstaten zouden bijdragen overeenkomstig hun BBP. Dit model zou de verantwoordelijkheid van alle lidstaten voor de ontwikkeling van Europeana tot uitdrukking brengen, maar zou relatief hoge algemene kosten met zich kunnen brengen bij de formalisering van het model en de verdeelsleutel. In een aantal gevallen zou de bijdrage van een kleinere lidstaat lager liggen dan de aan de bepaling van zijn aandeel verbonden kosten.

Een communautaire bijdrage na 2013 zou haar rechtvaardiging vinden in de Europese meerwaarde van de site en het belang ervan om de eenheid van Europa in al zijn culturele diversiteit aan te tonen. De huidige projectfinanciering, die gebaseerd is op openbare

uitnodigingen tot het indienen van voorstellen, is echter geen duurzame basis voor een financiële planning. Er moet dus worden gezocht naar alternatieven voor de basisfinanciering van Europeana binnen de beschikbare beleidsinstrumenten.

4.3. Governancekwesties

De Stichting voor de Europese digitale bibliotheek, die op 8 november 2007 in het leven is geroepen, houdt toezicht op de exploitatie van Europeana. Stichters zijn Europese verenigingen van bibliotheken, archieven, musea en audiovisuele archieven alsmede een aantal individuele belangrijke culturele instellingen. Om lid te worden van de stichting moeten organisaties belangrijke aanbieders van inhoud aan Europeana zijn of deze vertegenwoordigen en bereid zijn te voldoen aan de normen en beleidslijnen van de site.

De door een aantal lidstaten aan Europeana verleende financiële steun heeft vragen doen rijzen over hun invloed op de beheersinstanties van de stichting. De Commissie en de lidstaten maken geen deel uit van de formele governancestructuur van Europeana. Zij worden wel op de hoogte gehouden over de voortgang en leveren bijdragen aan het uitvoerend comité van de stichting via een financierings- en oriëntatiegroep die deel uitmaakt van de bestaande groep van nationale deskundigen. Dit strookt met het idee dat de leden, als voornaamste aanbieders van inhoud en gelet op hun kennis en know-how, verantwoordelijk moeten zijn voor de exploitatie van de site. Bovendien heeft de Commissie momenteel een contractuele relatie met de stichting via de subsidieovereenkomsten voor projecten waarbij de stichting betrokken is.

Gezien de verwachte toevloed van nieuwe leden werkt de stichting momenteel aan een wijziging van de huidige governancestructuur. De follow-up van de discussie over de oriëntatie van Europeana op middellange termijn, onder meer de financiering ervan en de daarmee samenhangende kwestie van de verantwoordingsplicht, kunnen in de toekomst nog meer aanpassingen noodzakelijk maken.

5. CONCLUSIE

Europeana is in korte tijd een referentiepunt voor Europese cultuur op het internet geworden. De dienst is een uiting van de ambitie van de culturele instellingen van Europa om ons gemeenschappelijk en rijk geschakeerd cultureel erfgoed voor iedereen toegankelijker te maken.

Om de belofte van een gemakkelijke onlinetoegang tot boeken, schilderijen, kaarten, foto's, kranten, film- en audioclips uit heel Europa na te komen, moeten verdere inspanningen worden geleverd die voortbouwen op de reeds bereikte verworvenheden en moet nauw worden samengewerkt tussen alle belanghebbenden.

In deze mededeling zijn de belangrijkste uitdagingen aan de orde gesteld die bepalend zullen zijn voor de verdere ontwikkeling van Europeana en is een reeks discussiepunten geformuleerd waarop belanghebbenden wordt verzocht te reageren.